YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)
4 päivänä helmikuuta 1998 *

Asiassa T-246/93,

Günther Bühring, kotipaikka Elsfleth (Saksa), edustajanaan Hagen Lichtenberg, Bergiusstraße 11, Bremen (Saksa),

kantajana,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja Arthur Brautigam, avustajinaan asianajaja Hans-Jürgen Rabe, Hampuri, ja asianajaja Georg M. Berrisch, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa c/o Euroopan investointipankin lakiasiainosaston pääjohtaja Alessandro Morbilli, 100 boulevard Konrad Adenauer,

ja

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Dierk Booß, avustajinaan asianajaja Hans-Jürgen Rabe, Hampuri, ja asianajaja Georg M. Berrisch, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajina,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

jossa kantaja vaatii EY:n perustamissopimuksen 178 ja 215 artiklan toisen kohdan nojalla korvausta kärsimistään vahingoista, jotka hänelle ovat aiheutuneet asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13) soveltamisesta, sellaisena kuin asetus on täydennettynä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti A. Saggio sekä tuomarit V. Tiili ja R. M. Moura Ramos,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Mair,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 25.6.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asiaa koskevat oikeussäännöt

1 Neuvosto antoi 17.5.1977 yhteisön maidontuotannon vähentämiseksi maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä asetuksen (ETY) N:o 1078/77 (EYVL L 131, s. 1, jäljempänä asetus N:o 1078/77). Siinä tarjottiin palkkio tuotta-

jille sitä vastaan, että he antoivat sitoumuksen maidon kaupan pitämisestä luopumisesta tai lypsykarjatuotannon muuttamisesta viiden vuoden ajaksi.

2 Neuvosto antoi edelleen jatkuneen ylituotannon vähentämiseksi vuonna 1984 maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 804/68 (EYVL L 148, s. 13) muuttamisesta 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 856/84 (EYVL L 90, s. 10). Ensiksi mainitun asetuksen uudessa 5 c artiklassa otettiin käyttöön lisämaksu, joka maksetaan tuottajien toimittamasta viitemäärän ylittävästä maidosta.

3 Asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13, jäljempänä asetus N:o 857/84) vahvistettiin jokaiselle tuottajalle viitemäärä viitevuoden eli kalenterivuoden 1981 kuluessa toimitetun maidon perusteella kuitenkin niin, että jäsenvaltiot saattoivat valita tämän vuoden sijasta kalenterivuoden 1982 tai 1983. Tätä asetusta täydennettiin asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun lisämaksun yksityiskohtaisista soveltamissäännöistä 16 päivänä toukokuuta 1984 annetulla komission asetuksella (ETY) N:o 1371/84 (EYVL L 132, s. 11, jäljempänä asetus N:o 1371/84).

4 Yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa 120/86, Mulder (Kok. 1988, s. 2321, jäljempänä asiassa Mulder I annettu tuomio) ja asiassa 170/86, Von Deetzen (Kok. 1988, s. 2355) 28.4.1988 antamissaan tuomioissa asetuksen N:o 857/84, sellaisena kuin se on täydennettynä asetuksella N:o 1371/84, luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisen vuoksi pätemättömäksi.

5 Neuvosto antoi näiden tuomioiden täytäntöönpanemiseksi asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä annetun neuvoston asetuksen N:o 857/84 muuttamisesta 20 päivänä maaliskuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 764/89 (EYVL L 84, s. 2, jäljempänä asetus N:o 764/89). Tämän asetuksen

muutoksen nojalla annettiin niin sanottu erityinen viitemäärä (jota kutsutaan myös kiintiöksi) sellaisille tuottajille, jotka olivat antaneet sitoumuksen maidon kaupan pitämisestä luopumisesta tai lypsykarjatuotannon muuttamisesta.

6 Tällä välin yksi asetuksen N:o 857/84 pätemättömäksi toteamiseen johtaneen kanteen nostajista oli nostanut yhdessä muiden tuottajien kanssa neuvostoa ja komissiota vastaan vahingonkorvauskanteen, jossa kantajat vaativat niiden vahinkojen korvaamista, jotka olivat aiheutuneet heille siksi, ettei heille ollut myönnetty tämän asetuksen mukaista viitemäärää.

7 Yhteisöjen tuomioistuin totesi yhdistetyissä asioissa C-104/89 ja C-37/90, Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio, 19.5.1992 antamassaan tuomiossa (Kok. 1992, s. I-3061, jäljempänä asiassa Mulder II annettu tuomio), että yhteisö on vastuussa näistä vahingoista. Yhteisöjen tuomioistuin asetti asianosaisille yhden vuoden pituisen määräajan vahingonkorvausmäärästä sopimiseksi. Koska asianosaiset eivät päässeet siitä sopimukseen, oikeudenkäyntiä jatkettiin, jotta yhteisöjen tuomioistuin voi vahvistaa lainvoimaisella tuomiolla vahinkojen määrän arvioimisessa käytettävät perusteet.

8 Todettuaan, että niiden oli kysymyksessä olevien tuottajien suuren lukumäärän vuoksi vaikea neuvotella yksilöllisestä ratkaisusta kunkin tuottajan kanssa, neuvosto ja komissio julkaisivat 5.8.1992 tiedonannon 92/C 198/04 (EYVL C 198, s. 4, jäljempänä tiedonanto tai 5.8.1992 julkaistu tiedonanto). Toimielimet kertasivat tiedonannossaan ensiksi, mitä asiassa Mulder II annetusta tuomiosta seurasi, ja ilmoittivat sitten antaakseen tälle tuomiolle täyden vaikutuksen aikovansa antaa käytännön määräykset kyseisille tuottajille aiheutuneen vahingon korvaamisesta. Toimielimet sitoutuivat näiden määräysten hyväksymiseen saakka olemaan vetoamatta EY:n tuomioistuimen perussäännön (jäljempänä perussääntö) 43 artiklassa tarkoitettuun vanhentumiseen kaikkien niiden tuottajien osalta, joilla on oikeus korvaukseen. Tämän sitoumuksen ehtona oli kuitenkin, että oikeus vahingonkorvaukseen ei ollut vielä vanhentunut tiedonannon julkaisemispäivänä tai silloin, kun tuottaja oli esittänyt sitä koskevan vaatimuksen jommalle kummalle toimielimelle. Toimielimet vakuuttivat vielä tuottajille, ettei siitä, etteivät nämä tee asialle mitään tiedonannon julkaisemispäivän ja sen päivän välisenä aikana, jona korvauksen suorittamisesta käytännössä annetaan määräykset, voi aiheutua heille vahinkoa.

Riidan perustana olevat tosiseikat

9 Kantaja, joka on maidontuottaja Saksassa, antoi 30.9.1979 sitoumuksen nautakarjatuotannon muuttamisesta asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti.

10 Kantajan sitoumus, jonka voimassaolo päättyi 29.3.1984, kattoi asetuksen N:o 857/84 mukaisesti määritellyn viitevuoden. Koska kantaja ei ollut tuottanut maitoa kyseisen vuoden kuluessa, hänelle ei voitu myöntää viitemäärää, eikä hän siten myöskään voinut saattaa markkinoille lainkaan maitoa maksamatta lisämaksua.

11 Koska kantaja oli ottanut velkaa useista pankeista ja koska hän ei pystynyt suoriutumaan velvoitteistaan, hänen velkojansa myivät hänen tilansa 25.3.1986 pidetyssä pakkohuutokaupassa.

12 Asetuksen N:o 764/89 tultua voimaan kantaja pyysi 26.6.1989 erityistä viitemäärää. Tämä pyyntö hylättiin 28.6.1989 tehdyllä Weser-Emsin maatalousjaoston päätöksellä sillä perusteella, että kantajalla ei enää ollut maatilaa. Kantaja haki 29.12.1992 muutosta tähän päätökseen Verwaltungsgericht Oldenburgissa sen jälkeen, kun hänen hallinnollinen valituksensa oli 3.12.1992 hylätty.

13 Kantaja vaati Weser-Emsin maatalousjaostolta myös korvausta niistä vahingoista, jotka hän väitti tämän jaoston erään toimihenkilön aiheuttaneen tuotannon muuttamispalkkiota koskevan hakemuksen rekisteröinnin yhteydessä. Landgerichtin ja Oberlandesgericht Oldenburgin todettua kanneoikeuden vanhentuneen kantaja saattoi asian Bundesgerichtshofin käsiteltäväksi.

14 Tässä yhteydessä kantaja nosti nyt käsiteltävänä olevan kanteen ETY:n perustamissopimuksen 178 ja 215 artiklan nojalla ja vaati korvausta vahingosta, jonka hän oli kärsinyt sen vuoksi, että asetuksessa N:o 857/84 ei ollut säädetty viitemäärän myöntämisestä hänen asemassaan oleville tuottajille.

Asian käsittelyn vaiheet

15 Kanne toimitettiin 30.4.1993 yhteisöjen tuomioistuimeen. Kantaja pyysi samana päivänä jättämällään hakemuksella maksutonta oikeudenkäyntiä.

16 Oikeudenkäyntiä lykättiin yhteisöjen tuomioistuimen 14.9.1993 tekemällä päätöksellä siihen saakka, kun yhdistetyissä asioissa C-104/89, Mulder ym. vastaan neuvosto ja komissio, ja C-37/90, Heinemann vastaan neuvosto ja komissio, on annettu lainvoimainen tuomio (ks. edellä 7 kohta).

17 Yhteisöjen tuomioistuin siirsi 27.9.1993 antamallaan määräyksellä asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta 24 päivänä lokakuuta 1988 tehdyn neuvoston päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom (EYVL L 319, s. 1) 3 artiklan mukaisesti, sellaisena kuin päätös on muutettuna 8 päivänä kesäkuuta 1993 tehdyllä neuvoston päätöksellä 93/350/Euratom, EHTY, ETY (EYVL L 144, s. 21). Asia rekisteröitiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa numerolla T-246/93.

18 Sen jälkeen kun maitokiintiöitä koskevien oikeudenkäyntiasioiden järjestämiseksi oli ryhdytty toimenpiteisiin, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määräsi oikeudenkäynnin jatkamisesta 14.9.1994 antamallaan määräyksellä.

19 Kirjallinen käsittely päättyi 16.2.1995 vastauskirjelmän jättämiseen.

20 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myönsi 4.12.1995 antamallaan määräyksellä kantajalle maksuttoman oikeudenkäynnin.

21 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ilman edeltäviä asian selvittämistoimia. Asianosaisten lausumat kuultiin 25.6.1997 pidetyssä istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

22 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— velvoittaa vastaajat maksamaan hänelle vahingonkorvauksena 2 362 400 Saksan markkaa (DEM) tuomion julistamispäivästä laskettavine 8 prosentin korkoineen siten, että tämä määrä sisältää 1 500 000 DEM:n korvauksen siitä, että kantaja menetti tilansa pakkohuutokaupassa, 504 000 DEM:n korvauksen siitä saamatta jääneestä tulosta, jonka hän olisi voinut saada viitemääränsä vuokraamisesta, ja 358 400 DEM:n korvauksen, joka vastaa hänen menettämänsä viitemäärän arvoa;

— velvoittaa vastaajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

23 Neuvosto ja komissio vaativat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— jättää kanteen tutkimatta;

— toissijaisesti hylkää kanteen perusteettomana;

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Tutkittavaksi ottaminen

Passiivisen asiavaltuuden puuttuminen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

24 Vastaajat huomauttavat, että kuten oikeuskäytännöstä (yhdistetyt asiat 63/72—69/72, Werhahn ym. v. neuvosto, tuomio 13.11.1973, Kok. 1973, s. 1229, 6—8 kohta) ilmenee, yksinomaan Euroopan yhteisöllä voi olla korvausvastuu ja siten yksinomaan se voi olla vastaajana perustamissopimuksen 215 artiklaan perustuvassa oikeudenkäynnissä. Koska kanteessa on vastaajiksi merkitty neuvosto ja komissio, kanne on siten nostettu sellaisia toimielimiä vastaan, joilla ei ole passiivista asiavaltuutta.

25 Kantaja ei ole vastannut tähän oikeudenkäyntiväitteeseen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

26 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun yhteisön korvausvastuu syntyy yhden tai useamman toimielimen toimen vuoksi, yhteisöä edustaa yhteisöjen tuomioistuimissa se toimielin tai ne toimielimet, jonka tai joiden väitetään aiheuttaneen vahingon. Se, että kanne on nostettu toimielimiä vastaan eikä nimenomaisesti yhteisöä vastaan, ei johda kanteen tutkimatta jättämiseen silloin, kun puolustautumisoikeuksia ei loukata (em. asia Werhahn ym. v. neuvosto, tuomion 7 ja 8 kohta).

27 Tässä tapauksessa vastaajat eivät ole väittäneet, että heidän oikeuksiaan olisi loukattu. Näin ollen oikeudenkäyntiväite on hylättävä.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan rikkominen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

28 Toimielimet toteavat, että kantaja vaatii samanaikaisesti korvausta yhtäältä vahingosta, joka on aiheutunut siitä, ettei hän ole itse voinut käyttää viitemäärää, sekä toisaalta vahingosta, joka on aiheutunut siitä, etteivät sen vuokralaiset ole voineet käyttää viitemäärää. Tämä vaatimus johtaa kahden toisensa poissulkevan vahingon syyn kumuloitumiseen. Siltä osin kuin vaatimus koskee sen viitemäärän arvoa, joka kantajalta on evätty, kanne ei siten sisällä vaatimusten perusteita, joten se on vastaajien mukaan jätettävä tutkimatta työjärjestyksen 44 artiklan vuoksi.

29 Kantaja väittää, että asetuksen N:o 857/84 nojalla myönnetyllä viitemäärällä on oma taloudellinen arvonsa, joka on olemassa ennen sen käyttöarvoa, eikä tämä arvo katoa silloin, kun kolmas osapuoli käyttää sitä väliaikaisesti. Koska kantaja ei ole saanut viitemäärää tämän asetuksen perusteella, hänen kärsimänsä vahinko sisältää paitsi viitemäärän käyttämättä jäämisestä aiheutuneen saamatta jääneen

tulon myös sen todellisen arvon. Kantajan mukaan kanteessa on mainittu kaikki tarvittavat tiedot tästä vahingon osasta.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

30 Työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan kanteessa on mainittava oikeudenkäynnin kohde ja yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista, joihin vedotaan.

31 Nyt esillä olevassa asiassa kanne täyttää tässä määräyksessä asetetut edellytykset.

32 Kantaja nimittäin vetoaa kanteessaan perustamissopimuksen 178 ja 215 artiklaan vaatimuksensa oikeudellisena perustana, esittää selvästi, että vastaajien korvausvastuu johtuu asetuksen N:o 857/84 soveltamisesta, sellaisena kuin se on täydennettynä asetuksella N:o 1371/84, kuvailee asiaa koskevat tosiseikat, täsmentää ne kolme vahinkoa, joiden korvaamista se vaatii, ilmoittaa kunkin vahingon rahamääräisenä ja vaatii vastaajien velvoittamista maksamaan vastaavat summat.

33 Se, voiko kantaja vaatia samanaikaisesti korvausta yhtäältä vahingosta, joka on aiheutunut siitä, ettei hän ole itse voinut käyttää viitemäärää, sekä toisaalta vahingosta, joka on aiheutunut siitä, etteivät sen vuokralaiset ole voineet käyttää viitemäärää, ei ole asian tutkittavaksi ottamista koskeva kysymys, vaan se koskee pääasiaa ja on tarvittaessa ratkaistava pääasian yhteydessä.

34 Näin ollen esitetty oikeudenkäyntiväite on hylättävä.

Yhteisön korvausvastuu

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

35 Kantaja väittää kuuluvansa niiden maanviljelijöiden ryhmään, jotka ovat kärsineet vahinkoa sen seurauksena, että asetuksessa N:o 857/84 ei ole säädetty sellaisten maanviljelijöiden viitemäärästä, jotka eivät ole toimittaneet maitoa viitevuoden aikana sen vuoksi, että he ovat tehneet asetuksen N:o 1078/77 mukaisia sitoumuksia. Kantajan mukaan tämän asian tosiseikat vastaavat niiden asioiden tosiseikkoja, joissa annettiin tuomio Mulder II, ja vastaajat ovat vastuussa aiheutuneesta vahingosta.

36 Kantaja väittää, ettei hänen tilansa pakkohuutokauppa johtunut hänen vastuullaan olevasta ylivelkaantumisesta tai huonosta asioiden hoidosta. Hän väittää, että hänen tilansa oli täysin elinkelpoinen tuotannon muuttamista koskevan sitoumuksen voimassaolon päättyessä. Weser-Emsin maatalousjaoston ja Alasaksin maatalousliiton tarkastuskertomuksiin vedoten kantaja väittää, että hän olisi pystynyt jatkamaan maidon tuotantoa. Hän myöntää joutuneensa ottamaan velkaa, koska hän oli kärsinyt tappioita sen vuoksi, että hän oli hakenut tuotannon muuttamispalkkiota, mutta katsoo, että juuri vastaajat ovat vastuussa näistä asetuksen N:o 1078/77 soveltamisen yhteydessä syntyneistä tappioista.

37 Näin ollen kantajan mukaan hänen tilansa pakkohuutokauppa oli asianmukaisella tavalla syy-yhteydessä siihen, ettei hänelle myönnetty viitemäärää. Viitemäärä oli hänen mielestään olennainen edellytys hänen tilansa toiminnan jatkumiselle, ja ilman viitemäärää hänen tilansa menetti tarkoituksensa.

38 Vastaajat kiistävät nämä kantajan väitteet.

39 Vastaajat väittävät sen vahingon osalta, joka johtui maatilan menettämisestä pakkohuutokaupan takia, että perustamissopimuksen 215 artiklan toisessa kohdassa mainitut edellytykset eivät täyty. Kantaja on nimittäin itse yksin vastuussa vahingosta, ja tässä tapauksessa ei missään tapauksessa ole ainakaan oikeuskäytännössä edellytettyä syy-yhteyttä asetuksen N:o 857/84 ja niiden vahinkojen välillä, joiden kantaja väittää aiheutuneen kyseisen asetuksen vuoksi.

40 Maatilan pakkohuutokauppa johtui vastaajien mukaan yksinomaan kantajan vuonna 1979 tekemistä taloudellisista päätöksistä. Hän oli vuoden 1984 alusta alkaen niin velkaantunut, ettei hän olisi pystynyt tekemään tarvittavia investointeja tilan toiminnan jatkamiseksi. Tätä päätelmää tukee Amtsgericht Braken 16.5.1986 tekemä pakkohuutokaupan ratkaisua koskeva päätös, joka osoittaa, että vuonna 1984 kantajan tilan inventaariossa ilmenneet varat eivät kattaneet hänen velkojaan.

41 Näin ollen kantajan tila ei vastaajien mukaan ollut enää elinkelpoinen tuotannon muuttamista koskevan sitoumuksen päätyttyä vuoden 1984 maaliskuussa. Viitemäärän epääminen kantajalta ei siten vastaajien mielestä vaikuttanut myöhemmin hänen tilansa taloudellisen aseman heikkenemiseen.

42 Kantajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen viitemäärän epääminen oli vastaajien mukaan saattanut korkeintaan myötävaikuttaa hänen taloudellisten vaikeuksiensa pahenemiseen ja tilan pakkomyyntiin. Tämä seikka ei kuitenkaan riitä aiheuttamaan lainsäädäntötoimesta johtuvaa yhteisön korvausvastuuta.

43 Tältä osin syy-yhteys vastaajien mukaan katkeaa, koska vahinko, joka ainakin osittain on aiheutunut kantajan huolimattomuudesta tai huonosta asioiden hoidosta, johtuu ensisijaisesti vahingonkärsijän käyttäytymisestä (asia 169/73, Compagnie Continentale France v. neuvosto, tuomio 4.2.1975, Kok. 1975, s. 117, 135 ja asia 26/81, Oleifici Mediterranei v. ETY, tuomio 29.9.1982, Kok. 1982, s. 3057, 3079).

44 Toisen väitetyn vahingon osalta, joka johtuu siitä, että kantajan oli mahdotonta vuokrata viitemääräänsä 1.4.1984—31.3.1993, vastaajat toteavat, ettei se voi antaa aihetta korvaukseen.

45 Viitemäärän vuokraaminen olisi vastaajien mukaan nimittäin tullut kysymykseen ainoastaan tuotannon muuttamista koskevan sitoumuksen päättymisen ja 25.3.1986, jolloin tilan pakkohuutokauppa pidettiin, välisenä aikana. Tänä ajanjaksona asetuksen N:o 804/68 5 c artiklassa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 857/84 7 artiklan kanssa, ei sallittu viitemäärien vuokraamista, eikä yhteisöjen tuomioistuin pitänyt tätä tilannetta luottamuksensuojan periaatteen vastaisena asiassa C-44/89, Von Deetzen, 22.10.1991 antamassaan tuomiossa (Kok. 1991, s. I-5119). Näin ollen sinä aikana, jona kantaja olisi voinut saada viitemäärän, sen vuokraaminen ei ollut mahdollista.

46 Kolmas vahinko, johon on vedottu, vastaa kantajan mukaan sen viitemäärän arvoa, joka kantajalta on evätty; tältä osin vastaajat toteavat, että se voi vastata enintään sitä saamatta jäänyttä tuloa, joka johtuu mahdottomuudesta käyttää viitemäärä henkilökohtaisesti. Vastaajat huomauttavat kuitenkin, että kantajan tilan vuonna 1986 pidetystä pakkohuutokaupasta lähtien kantaja ei ole voinut enää tuottaa maitoa eikä siten myöskään saada viitemäärää seuraavina maidon markkinointivuosina.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

47 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, kuten toimielimet ovat itsekin todenneet 5.8.1992 julkaistussa tiedonannossa (1 ja 3 kohta), että asiassa Mulder II annetusta tuomiosta käy ilmi, että yhteisön korvausvastuu syntyy jokaista tuot-

tajaa kohtaan, joka on kärsinyt korvattavaa vahinkoa sen vuoksi, että hän ei ole voinut toimittaa maitoa asetuksen N:o 857/84 soveltamisen vuoksi (ks. myös asia T-20/94, Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomio 16.4.1997, Kok. 1997, s. II-595, 71 kohta).

48 Kun otetaan huomioon oikeudenkäyntiasiakirjoihin liitetty näyttö, jota vastaajat eivät ole kiistäneet, on todettava, että kantajan asema on sama kuin asiassa Mulder II kyseessä olleiden tuottajien asema. Kun kantaja oli antanut asetuksen N:o 1078/77 mukaisen sitoumuksen tuotannon muuttamisesta, häneltä evättiin asetusta N:o 857/84 soveltaen viitemäärä sitoumuksen päätyttyä.

49 Näin ollen kantajalla on oikeus saada vastaajilta korvaus vahingoista, jotka se on kärsinyt tämän asetuksen soveltamisen vuoksi.

50 Asiassa Mulder II annetusta tuomiosta seuraa, että korvattava vahinko on se, joka johtuu viitemäärän epäämisestä sinä ajanjaksona, joka alkaa asetuksen N:o 857/84 alkuperäisen version soveltamisesta kuhunkin tuottajaan ja joka päättyy erityisen viitemäärän myöntämiseen näille tuottajille asetuksen N:o 764/89 nojalla.

51 Vaikka tässä tapauksessa kantajalta olisikin vuonna 1984 laittomasti evätty viitemäärä asetuksen N:o 857/84 mukaan, kantajalla ei kuitenkaan enää voinut olla oikeutta viitemäärään 25.3.1986 jälkeen, jolloin tila, jonka tuotannon muuttamisesta oli annettu sitoumus vuonna 1978, myytiin pakkohuutokaupalla. Koska viitemäärä myönnetään tietyn maa-alueen mukaan (ks. asia C-98/91, Herbrink, tuomio 27.1.1994, Kok. 1994, s. I-223, 13 kohta ja asia C-15/95, Earl de Kerlast, tuomio 17.4.1997, Kok. 1997, s. I-1961, 17 kohta), kantaja ei enää voinut saada tätä viitemäärää siitä päivästä alkaen, jolloin hän ei enää ollut kyseisen maa-alueen omistaja.

52 Näin ollen korvattavat vahingot, jotka kantaja on kärsinyt viitemäärän epäämisen vuoksi, ovat voineet syntyä ainoastaan 25.3.1986 saakka.

53 Ennen vahingonkorvauksen määrän vahvistamista on kuitenkin tutkittava, onko kantajan korvausvaatimus vanhentunut, ja jos on, niin miltä osin.

Vanhentuminen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

54 Kantaja väittää, että vastaajat eivät voi vedota vanhentumiseen, koska ne ovat luopuneet oikeudestaan vedota siihen 5.8.1992 julkaistussa tiedonannossaan. Kantajan mukaan laillisuusperiaate edellyttää, että toimielimet toimivat tekemiensä kannanottojen mukaisesti ja että nämä kannanotot ovat tuottajien luottamuksen perusta. Toimielimet eivät siten kantajan mielestä voi tämän jälkeen vedota vanhentumiseen.

55 Kantaja katsoo, että sen oikeudet eivät missään tapauksessa ole vanhentuneet. Kantaja huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan (yhdistetyt asiat 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 ja 5/81, Birra Wührer ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 27.1.1982, Kok. 1982, s. 85 ja asia 51/81, De Franceschi v. neuvosto ja komissio, tuomio 27.1.1982, Kok. 1982, s. 117, jäljempänä asioissa Birra Wührer ja De Franceschi annetut tuomiot) vanhentumisaika alkaa kulua vasta, kun vahingonkärsijä on saanut tietää vahingosta ja sen aiheuttaneesta toimenpiteestä. Kantajan mukaan on välttämätöntä, että vahingonkärsijä pystyy arvioimaan tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja. Tässä tapauksessa tällainen arviointi oli mahdollista vasta sen jälkeen, kun asiassa Mulder II annettu tuomio julkaistiin, mistä lähtien ilmeni, että toimielimet olivat korvausvastuussa tuottajia kohtaan.

56 Vaikka vanhentumisaika olisikin alkanut kulua vuonna 1986 pidetystä tilan pakkohuutokaupasta, se olisi kuitenkin keskeytynyt asetuksen N:o 764/89 vuoksi, joka annettiin asiassa Mulder I annetun tuomion jälkeen ja jonka tarkoituksena oli ratkaista asetuksen N:o 857/84 alkuperäisen version puutteellisuuksista aiheutuneet vahingonkorvauskanteet.

57 Tältä osin kantaja vetoaa lisäksi kanteeseen, jonka hän oli nostanut toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa päätöksestä, jolla häneltä oli evätty asetuksen N:o 764/89 mukainen viitemäärä (ks. edellä 12 kohta).

58 Lopuksi kantaja väittää, ettei sen vaatimus ollut vanhentunut, koska se oli vuodesta 1992 alkaen asiassa Mulder II annetun tuomion jälkeen ollut yhteydessä komissioon neuvotellakseen mahdollisesta sovitteluratkaisusta.

59 Vastaajina olevat toimielimet väittävät, että vahingoista, joihin on vedottu, ei enää voida nostaa vahingonkorvauskannetta. Perussäännön 43 artiklassa säädetty vanhentumisaika alkaa lainsäädäntötoimesta johtuvan vahingon osalta kulua siitä lukien, kun kantaja on kärsinyt selvää vahinkoa (asioissa Birra Wührer ja De Franceschi annetut tuomiot, 10 kohta).

60 Tässä tapauksessa väitetyt vahingot johtuivat vastaajien mukaan asetuksesta N:o 857/84. Vahingot olivat kuitenkin vastaajien mielestä jo riittävästi konkretisoituneet tämän asetuksen tullessa voimaan 1.4.1984, koska tästä päivästä alkaen oli selvää, että kantaja ei saa minkäänlaista viitemäärää. Joka tapauksessa vanhentumisaika olisi alkanut kulua viimeistään 26.3.1986, eli tilan pakkohuutokauppaa seuraavana päivänä. Kantajan kanneoikeus oli siten vastaajien mukaan vanhentunut 26.3.1991, eli viiden vuoden kuluttua tilan myynnistä ja siis ennen kanteen nostamista.

61 Toisin kuin kantaja väittää, vanhentumisajan alkuajankohtana ei voida pitää päivää, jona yhteisöjen tuomioistuin totesi asetuksen N:o 857/84 pätemättömyyden asiassa Mulder I annetussa tuomiossa, tai päivää, jona oikeus vahingonkorvaukseen todettiin asiassa Mulder II annetussa tuomiossa. Tältä osin voitiin ottaa huomioon ainoastaan tieto vahinkotapahtumasta mutta ei tietoa asetuksen pätemättömyyden toteamisesta tai vahingonkorvausta koskevan oikeuden tunnustamisesta (asia 145/83, Adams v. komissio, tuomio 7.11.1985, Kok. 1985, s. 3539, 50 kohta).

62 Vastaajat väittävät myös, että ainoastaan kanteen nostaminen määräaikana keskeyttää vanhentumisajan kulumisen.

63 Perussäännön 43 artiklan toisesta kohdasta seuraa, ettei säädösten antaminen keskeytä vanhentumisaikaa. Asetuksen N:o 764/89 antamisella ei siten vastaajan mukaan ole mitään vaikutusta vanhentumiseen.

64 Kanteen nostaminen kansallisessa tuomioistuimessa, mikä ei sitä paitsi edes koske yhteisön korvausvastuuta, ei vastaajien mukaan myöskään tässä tapauksessa riitä keskeyttämään vanhentumisaikaa.

65 Kanteen tutkimatta jättämisen tueksi vastaajat väittävät 5.8.1992 julkaistun tiedonannon osalta, että siihen sisältyvä vanhentumiseen vetoamisesta luopuminen koski ainoastaan oikeuksia, jotka eivät vielä olleet vanhentuneet kyseisenä päivänä tai päivänä, jolloin tuottaja oli kääntynyt jomman kumman toimielimen puoleen. Vahingonkorvausvaatimus oli kuitenkin vastaajien mukaan vanhentunut 26.3.1991, eli ennen tämän tiedonannon julkaisemista, eikä kantaja ollut esittänyt vaatimustaan toimielimille ajoissa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

66 EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklassa tarkoitettu vanhentumisaika, jota sovelletaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytävässä oikeudenkäynnissä perussäännön 46 artiklan perusteella, voi alkaa kulua vasta, kun kaikki vahingonkorvausvelvollisuuden perusteena olevat edellytykset ovat täyttyneet, eli silloin kun kysymyksessä on lainsäädäntötoimesta aiheutuva vastuu, vanhentumisaika ei voi alkaa, ennen kuin tästä toimesta aiheutuvat vahinkoseuraukset ovat syntyneet (asiat Birra Wührer ja De Franceschi, tuomioiden 10 kohta, ja em. asia Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomion 107 kohta).

67 Tässä tapauksessa vahinko, joka johtui siitä, ettei viitemäärää voitu käyttää, on katsottava syntyneeksi siitä päivästä lukien, jona kantaja olisi voinut tuotannon muuttamista koskevan sitoumuksensa päätyttyä aloittaa uudelleen maidon toimitukset, jollei häneltä olisi evätty viitemäärää, eli 1.4.1984 lukien, jolloin hänen osaltaan sovellettiin asetusta N:o 857/84. Näin ollen juuri tuona päivänä edellytykset vahingonkorvauskanteen nostamiseksi yhteisöä vastaan täyttyivät ja vanhentumisaika alkoi kulua.

68 Kantajan väite, jonka mukaan vanhentumisaika olisi alkanut kulua vasta siitä, kun asetus N:o 857/84 todettiin pätemättömäksi asiassa Mulder I annetulla tuomiolla, on perusteeton. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo katsonut, kantajan käsityksen hyväksyminen johtaisi siihen, että vahingonkorvausasiassa kanneoikeus tehtäisiin riippuvaiseksi siitä, onko vahinkojen syynä oleva toimi sitä ennen kumottu tai todettu pätemättömäksi. Näin ollen tämä kanta kieltää perustamissopimuksen 178 ja 215 artiklassa tarkoitetun vahingonkorvauskanteen itsenäisyyden kumoamiskanteeseen nähden, vaikka kanteen itsenäisyyden vuoksi se voidaan nostaa ilman, että sitä ennen on nostettu kumoamiskannetta, ja tällä tavalla yksityisille voidaan varmistaa vahvempi oikeussuoja (ks. em. asia Hartmann v. neuvosto ja komissio, tuomion 128 kohta).

69 Määritettäessä ajanjaksoa, jonka aikana vahingot ovat syntyneet, on todettava, etteivät ne ole syntyneet hetkessä. Vahingot syntyivät tietyn ajanjakson kuluessa, joka kesti niin kauan kuin kantaja ei voinut saada viitemäärää. Kysymys on siten jatkuvasti aiheutuneesta vahingosta, joka toistui päivittäin (ks. em. asia Hartmann v.

neuvosto ja komissio, tuomion 132 kohta). Oikeus vahingonkorvaukseen on siten syntynyt useiden peräkkäisten ajanjaksojen kuluessa, jotka alkoivat jokaisena päivänä, jona kantaja ei voinut pitää maitoa kaupan.

70 Koska kantaja oli kuitenkin menettänyt tilansa 25.3.1986, hänellä ei enää tuon päivän jälkeen ollut oikeutta viitemäärään (ks. edellä 51 ja 52 kohta). Kantaja ei siten kyseisen päivän jälkeen ole kärsinyt vahinkoa asetuksen N:o 857/84 soveltamisen vuoksi, koska kaikki hänen vahinkonsa tilan menettäminen mukaan lukien olivat tuolloin jo tiedossa. Vanhentumisaika päättyi siten päivämäärästä 25.3.1986 viiden vuoden kuluttua eli 25.3.1991.

71 Ennen 25.3.1991 kantaja ei ollut tehnyt mitään niistä toimista, jotka perussäännön 43 artiklan mukaan keskeyttävät vanhentumisajan; nämä ovat yhteisöjen tuomioistuimessa tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostettu kanne tai yhteisön toimivaltaiselle toimielimelle osoitettu sitä edeltävä vaatimus.

72 Kansallisessa tuomioistuimessa nostettu kanne, johon kantaja on vedonnut, ei keskeytä vanhentumisaikaa. Ainoastaan asian saattaminen yhteisön tuomioistuinten käsiteltäväksi voi saada aikaan tällaisen vaikutuksen. Lisäksi kyseinen kanne koski kansallisten viranomaisten päätöstä evätä kantajalta viitemäärä asetuksen N:o 764/89 mukaisesti. Näin ollen tämä kanne ei vaikuta nyt käsiteltävänä olevaan vahingonkorvausvaatimukseen.

73 Kantaja ei ole esittänyt asiakirjanäyttöä sen väitteensä tueksi, jonka mukaan hän olisi ryhtynyt neuvotteluihin komission kanssa vuonna 1992. Kantaja ei erityisesti ole esittänyt yhtään asiakirjaa, joka olisi voinut olla perussäännön 43 artiklassa tarkoitettu kannetta edeltävä vaatimus.

74 Lopuksi on todettava, että toisin kuin kantaja väittää, asetus N:o 764/89 ei sellaisenaan ole keskeyttänyt vanhentumisaikaa. Tässä asetuksessa säädetään ainoastaan viitemäärän myöntämisestä tietyille tuottajille. Tästä syystä se ei voi vaikuttaa sellaisten vahinkojen korvaamiseen, jotka ovat syntyneet ennen sen voimaantuloa. Myöskään missään säännöksessä ei ilmaista toimielinten aikomusta keskeyttää vanhentumisaikojen kuluminen.

75 Näin ollen koska 25.3.1991 mennessä vanhentumisaikaa ei ole keskeytetty eikä se ole keskeytynyt, 8.9.1993 nostettu kanne on nostettu liian myöhään, kun kanneoikeus oli jo vanhentunut.

76 Tältä osin kantaja ei voi kiistää vastaajien oikeutta vedota vanhentumiseen sillä perusteella, että nämä olisivat luopuneet tästä oikeudestaan 5.8.1992 julkaistussa tiedonannossaan. Tässä tiedonannossaan toimielimet nimittäin sitoutuivat siihen, etteivät ne vetoa vanhentumiseen, jos oikeus vahingonkorvaukseen ei vielä ollut vanhentunut tiedonannon julkaisupäivänä.

77 Edellä esitetystä seuraa, että kanne on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

78 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, kantaja on vastaajan vaatimusten mukaisesti velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanne hylätään.

2) Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Saggio Tiili Moura Ramos

Julistettiin Luxemburgissa 4 päivänä helmikuuta 1998.

H. Jung A. Saggio

kirjaaja presidentti